

การศึกษาการพัฒนาและการใช้หลักสูตรในโรงเรียนอนุบาลที่ใช้
แนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี และวอลดอร์ฟ

นางสาววิภา ก๊วยสมบุญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาประถมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-333-352-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A STUDY OF CURRICULUM DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION IN
KINDERGARTEN USING MONTESSORI AND WALDORF APPROACHES**

Miss Weena Guaysomboon

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Early Childhood Education
Department of Elementary Education**

**Faculty of Education
Chulalongkorn University**

Academic Year 1999

ISBN 974-333-352-5

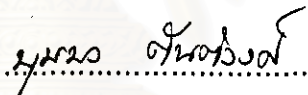
หัวข้อวิทยานิพนธ์   การศึกษาการพัฒนาและการใช้หลักสูตรในโรงเรียนอนุบาลที่ใช้
   แนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี และวอลดอร์ฟ
โดย   นางสาววิณา ก๊วยสมบุญ
ภาควิชา   ประถมศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร. จีระพันธุ์ พูลพัฒน์

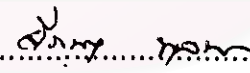

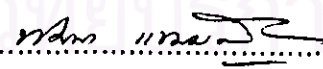
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงษ์สิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นุชบง ตันติวงศ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. จีระพันธุ์ พูลพัฒน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แคมมณี)

สถาบันวิจัยและพัฒนา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วีณา ก๊วยสมบุญ : การศึกษาการพัฒนาและการใช้หลักสูตรของโรงเรียนอนุบาลที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี และวอลดอร์ฟ ในกรุงเทพมหานคร (A STUDY OF CURRICULUM DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION IN KINDERGARTEN USING MONTESSORI AND WALDORF APPROACHES) อ. ที่ปรึกษา : รศ. ดร. จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, 372 หน้า ISBN 974-333-352-5

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการพัฒนาและการใช้หลักสูตรในโรงเรียนอนุบาลที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี และวอลดอร์ฟ กรณีศึกษา คือ โรงเรียนที่อนุบาลใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี 1 แห่ง โรงเรียนอนุบาลที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ 2 แห่ง เก็บข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนอนุบาลที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี

ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและการใช้หลักสูตร สำหรับการพัฒนหลักสูตร ผู้บริหารจะมีการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย ในส่วนเนื้อหาของกลุ่มเนื้อหาหลัก (3 กลุ่ม) ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดทำชุดอุปกรณ์มอนเตสซอรี ในการใช้หลักสูตร มีการจัดกิจกรรมใน 2 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมมอนเตสซอรี มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักการแนวคิดมอนเตสซอรี และกิจกรรมกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยพิจารณาจากเนื้อหาหลัก (3 กลุ่ม) ซึ่งได้แก่ ประสบการณ์ชีวิต หรือทักษะกลไกประสาทสัมผัส และวิชาการ มีการแบ่งการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 2 ส่วน คือ ภาคทฤษฎี มีครูเป็นผู้บรรยายความรู้ และภาคปฏิบัติ โดยเน้นให้เด็กลงมือปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

2. โรงเรียนอนุบาลที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ

ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและการใช้หลักสูตร ในการพัฒนหลักสูตร ผู้บริหารจะมีการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย โดยพิจารณาจากความต้องการของเด็ก และสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กเป็นสำคัญ จากนั้นจึงนำข้อมูลมาจัดเป็นเนื้อหากิจกรรมตามหลักการของแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ในการใช้หลักสูตร จะมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยผ่าน กิจกรรมการเล่น กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมวงกลม และการเล่านิทาน ซึ่งขั้นตอนในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมของโรงเรียน จะแตกต่างกัน ไปตามความเข้าใจ ประสบการณ์ และ การตีความหมาย ของผู้บริหารที่มีต่อแนวคิดทางการศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ประถมศึกษา
สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย
ปีการศึกษา 2542

ลายมือชื่อนิสิต วีณา ก๊วยสมบุญ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา จีระพันธุ์ พูลพัฒน์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม _____

4083781227 : MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEY WORD: CURRICULUM DEVELOPMENT/ CURRICULUM IMPLEMENTATION/

MONTESSORI APPROACH / WALDORF APPROACH

WEENA GUAYSOMBOON : A STUDY OF CURRICULUM DEVELOPMENT AND

IMPLEMENTATION IN KINDERGARTEN USING MONTESSORI AND WALDORF

APPROACHES. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF. CHEERAPAN BHULPAT, Ph.D.,

372 pp. ISBN 974-333-352-5

The purpose of this research was to study the curriculum development and implementation in kindergartens using Montessori and Waldorf approaches. The case studies were 3 kindergartens ; one Montessori kindergarten and two Waldorf kindergartens. The data collection methods were participant observation, interview and documentation .

The findings were :

1. Kindergarten using Montessori Approach

The administrator played an important role in curriculum development and implementation. In curriculum development, the content of curriculum was adjusted to Thai contexts in sub-content of three main Montessori's contents for creating its material. In curriculum implementation, learning activities consisted of the set of Montessori activities and group activities which were a part of three main Montessori's contents, i.e., practical life or motor skill , sensory and academy . The group activities are also divided into 2 parts : one was content matter, and the other was a practice.

2. Kindergartens using Waldorf Approach

The administrators played an important role in curriculum development and implementation. In curriculum development, the content of Waldorf curriculum was adjusted to Thai context by considering needs of children as well as the children cultural backgrounds . In curriculum implementation, learning activities comprised a play, a main activities, a circle and a story telling. A process of each kindergarten activity was different according to administrator 's understanding, experiences and interpretation of Waldorf approach.

ภาควิชา ประถมศึกษา

สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย

ปีการศึกษา 2542

ลายมือชื่อนิสิต วีณา กิ่งสารพูน

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา. ชีพร ธรรม

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม _____

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการพัฒนาและการใช้หลักสูตรของโรงเรียนอนุบาล
ที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรีและวอลดอร์ฟ ได้ประสบความสำเร็จด้วยความกรุณา
ของคณาจารย์ทุกท่าน ที่อบรมและประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ
รองศาสตราจารย์ ดร. จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้เสียสละเวลา
ในการดูแล ตรวจสอบทุกขั้นตอนในการทำวิจัยอย่างใกล้ชิด และท่านยังได้ให้กำลังใจใน
การฝ่าฟันปัญหาการเรียนและปัญหาชีวิตส่วนตัว

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นุชบง ดันติวงศ์ ประธานกรรมการ
สอบวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แหมมณี กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้
ตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ศรินทร์ วิริยะสิรินันท์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่
คอยติดตาม เป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีตลอดมา

ขอขอบคุณ พี่สมจิต สุวรรณวงศ์ ที่เป็นกำลังใจ คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำ
และช่วยเหลือให้การวิจัยครั้งนี้ลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผู้บริหาร คณะครู และนักเรียน โรงเรียนกรณีศึกษา ที่ให้โอกาส
ผู้วิจัยได้เข้ามาศึกษาการพัฒนาและการใช้หลักสูตรในโรงเรียน ทั้งยังให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ
และให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพ่อ แม่ และน้องสาว ผู้ให้ความรักและให้กำลังใจที่
สำคัญยิ่ง สุดท้ายนี้ขอขอบคุณ คุณเชิดศักดิ์ อุตสาหกรรมกิจอำนวย และครอบครัวที่ช่วยสนับสนุน
ทางการเงิน และให้โอกาสผู้วิจัยได้เรียนรู้ เข้าใจคุณค่าและความหมายของวิชาชีพครู

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จิณา ก้วยสมบุญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ

บทที่

1. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ของการวิจัย	12

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร.....	14
แนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี.....	16
แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	30

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การทำความเข้าใจแนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรีและวอลดอร์ฟ	50
การเตรียมการในการเก็บข้อมูล.....	50
การเก็บรวบรวมข้อมูล	56
การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล.....	62
การทำดัชนีข้อมูล.....	63
การสร้างข้อสรุปชั่วคราว.....	66
การบทสร่าง.....	66
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	69

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี :	
การพัฒนาและการใช้หลักสูตรของโรงเรียนกฤษณ์แก้ว.....	72
5. โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	
การพัฒนาและการใช้หลักสูตรของโรงเรียนโอบอุ้ม.....	142
การพัฒนาและการใช้หลักสูตรของโรงเรียนอรุโณทัย.....	218
การพัฒนาและการใช้หลักสูตรของโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	275
6. สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	312
อภิปรายผลการวิจัย.....	325
ข้อเสนอแนะ.....	346
รายการอ้างอิง.....	349
ภาคผนวก.....	352
ประวัติผู้วิจัย.....	372

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	การเก็บข้อมูลในโรงเรียนประชากร 3 แห่ง.....61
2	การวิเคราะห์การพัฒนาลักสูตรในด้านวินิจฉัยความต้องการของ โรงเรียนกฤษณ์แก้ว.....123
3	การวิเคราะห์การพัฒนาลักสูตรในด้านวัตถุประสงค์ของโรงเรียนกฤษณ์แก้ว.....124
4	การวิเคราะห์การพัฒนาลักสูตรในด้านการคัดเลือกเนื้อหาสาระของ โรงเรียนกฤษณ์แก้ว.....125
5	การวิเคราะห์การพัฒนาลักสูตรในด้านการจัดเนื้อหาสาระของ โรงเรียนกฤษณ์แก้ว.....127
6	การวิเคราะห์การพัฒนาลักสูตรในด้านการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ของ โรงเรียนกฤษณ์แก้ว.....128
7	การวิเคราะห์การพัฒนาลักสูตรในด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของ โรงเรียนกฤษณ์แก้ว.....130
8	การวิเคราะห์การพัฒนาลักสูตรในด้านการกำหนดสิ่งที่จะประเมินผล และวิธีการประเมินผลของโรงเรียนกฤษณ์แก้ว.....132
9	การวิเคราะห์การใช้ลักสูตรในด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของ โรงเรียนกฤษณ์แก้ว.....133
10	การวิเคราะห์การใช้ลักสูตรในด้านการจัดการบุคลากรของโรงเรียนกฤษณ์แก้ว.....135
11	การวิเคราะห์การใช้ลักสูตรในด้านการจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียนกฤษณ์แก้ว.....137
12	การวิเคราะห์การใช้ลักสูตรในด้านการประเมินผลพัฒนาการของเด็กของ โรงเรียนกฤษณ์แก้ว.....139
13	การวิเคราะห์การใช้ลักสูตรในด้านการทำงานกับผู้ปกครองของ โรงเรียนกฤษณ์แก้ว.....141
14	การวิเคราะห์การพัฒนาลักสูตรในด้านวินิจฉัยความต้องการของ โรงเรียนโอบอุ้น 199
15	การวิเคราะห์การพัฒนาลักสูตรในด้านวัตถุประสงค์ของโรงเรียนโอบอุ้น.....200

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
16	การวิเคราะห์การพัฒนานวัตกรรมในด้านการคัดเลือกเนื้อหาสาระของ โรงเรียนโอบอุ้น.....201
17	การวิเคราะห์การพัฒนานวัตกรรมในด้านการจัดเนื้อหาสาระของ โรงเรียนโอบอุ้น.....203
18	การวิเคราะห์การพัฒนานวัตกรรมในด้านการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ของ โรงเรียนโอบอุ้น.....204
19	การวิเคราะห์การพัฒนานวัตกรรมในด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของ โรงเรียนโอบอุ้น.....207
20	การวิเคราะห์การพัฒนานวัตกรรมในด้านการกำหนดสิ่งที่จะประเมินผล และวิธีการ ประเมินผลของโรงเรียนวอลดอร์ฟ1.....208
21	การวิเคราะห์การใช้หลักสูตรในด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของ โรงเรียนโอบอุ้น.....209
22	การวิเคราะห์การใช้หลักสูตรในด้านการจัดการบุคลากรของโรงเรียนโอบอุ้น.....210
23	การวิเคราะห์การใช้หลักสูตรในด้านการจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียนโอบอุ้น.....212
24	การวิเคราะห์การใช้หลักสูตรในด้านการประเมินผลพัฒนาการของเด็กของ โรงเรียนโอบอุ้น.....214
25	การวิเคราะห์การใช้หลักสูตรในด้านการทำงานกับผู้ปกครองของ โรงเรียนโอบอุ้น.....216
26	การวิเคราะห์การพัฒนานวัตกรรมในด้านวินิจฉัยความต้องการของ โรงเรียนอรุโณทัย.....276
27	การวิเคราะห์การพัฒนานวัตกรรมในด้านวัตถุประสงค์ของโรงเรียนอรุโณทัย.....277
28	การวิเคราะห์การพัฒนานวัตกรรมในด้านการคัดเลือกเนื้อหาสาระของ โรงเรียนอรุโณทัย.....278
29	การวิเคราะห์การพัฒนานวัตกรรมในด้านการจัดเนื้อหาสาระของ โรงเรียนอรุโณทัย.....280

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
30	การวิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรในด้านการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ของ โรงเรียนอนุโณทัย.....281
31	การวิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรในด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของ โรงเรียนอนุโณทัย.....283
32	การวิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรในด้านการกำหนดสิ่งที่จะประเมินผล และวิธีการ ประเมินผลของโรงเรียนอนุโณทัย.....285
33	การวิเคราะห์การใช้หลักสูตรในด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของ โรงเรียนอนุโณทัย.....287
34	การวิเคราะห์การใช้หลักสูตรในด้านการจัดการบุคลากรของโรงเรียนอนุโณทัย.....288
35	การวิเคราะห์การใช้หลักสูตรในด้านการจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียนอนุโณทัย.....290
36	การวิเคราะห์การใช้หลักสูตรในด้านการประเมินผลพัฒนาการของเด็กของ โรงเรียนอนุโณทัย.....292
37	การวิเคราะห์การใช้หลักสูตรในด้านการทำงานกับผู้ปกครองของ โรงเรียนอนุโณทัย.....293
38	การวิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรในด้านวินิจฉัยความต้องการของ โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ.....296
39	การวิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรในด้านวัตถุประสงค์ของ โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ.....297
40	การวิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรในด้านการคัดเลือกเนื้อหาสาระของ โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ.....298
41	การวิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรในด้านการจัดเนื้อหาสาระของ โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ.....301
42	การวิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรในด้านการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ของ โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ.....302
43	การวิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรในด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของ โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ.....303

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
44	การวิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรในด้านการกำหนดสิ่งที่จะประเมินผล และ วิธีการประเมินผลของโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ.....304
45	การวิเคราะห์การใช้หลักสูตรในด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของ โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ.....305
46	การวิเคราะห์การใช้หลักสูตรในด้านการจัดการบุคลากรของ โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ.....306
47	การวิเคราะห์การใช้หลักสูตรในด้านการจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ.....307
48	การวิเคราะห์การใช้หลักสูตรในด้านการประเมินผลพัฒนาการของเด็กของ โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ.....308
49	การวิเคราะห์การใช้หลักสูตรในด้านการทำงานกับผู้ปกครองของ โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ.....309

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย